

עלון חדשי שני

בית הכנסת

דקהילת קדש עדת יראים

אושטרייך

עלון מס' 30

חדש סיון חלק ב' ה'תשפ"ה
מאחר אסרו חג השבועות והלאה

דבר יום ביומו

בירור מנהגים הנהוגים בכל השנה

תפלת שמונה עשרה
ג' ברכות אחרונות
ברכת הודאה .

ברכת הודאה

וכיון שבאת עבודה באתה תודה שנאמר: זבח תודה יבכרני

עניין הברכה הוא הודאה לקב"ה. לפי רוב הנוסחאות הנהוגות כיום, לברכה זו נוסח ארוך יותר משאר הברכות שבתפלה. נוסח הברכה נראה כחטיבה אחת, ולא כחבור של כמה נוסחאות שונות. בנוסחאות קדומות יותר, היה הנוסח קצר בהרבה מהנוסחאות שבידינו כיום. בין נוסחאות שהיו נפוצות בין בני ארץ ישראל: מוֹדִים אֲנַחְנוּ לָךְ. אֵתָהּ הוּא יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְאֵהִי אֲבוֹתֵינוּ עַל כָּל הַטּוֹבוֹת הַחֲסֵד וְהַרְחֻמִּים שְׁגַמְלָתָנוּ וְשִׁעֲשִׂיתָ עִמָּנוּ וְעַם אֲבוֹתֵינוּ מִלְּפָנֵינוּ. *אִם אֲמַרְנוּ מָטָה רָגַלְנוּ. חֲסֵדְךָ יי יִסְעָדָנוּ. נוסח אחר קצר יותר: מוֹדִים אֲנַחְנוּ לָךְ. אֵתָהּ הוּא יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְאֵהִי אֲבוֹתֵינוּ עַל טוֹבוֹתֶיךָ אֲשֶׁר מַעֲוֹלָם וְעַל חֲסֵדֶיךָ וְרַחֲמֶיךָ אֲשֶׁר מִיָּמֵי קֶדֶם. שני הנוסחאות הללו מופיעות אצל פייטנים שונים. חתימת הברכה בְּאֵל הַטּוֹב לָךְ לְהוֹדוֹת.

בברכת מודים שוחים תחלה וסוף. בסידור שבחי ירושלים מובא שבכמה כתבי יד מופיע עניין השתחויה בנוסח ברכת עבודה (כגון: בירושלים נשתחוה לך, וכן לאחר הזכרת מעין המאורע בברכת עבודה, מובא הפסוק וְהִשְׁתַּחֲוִינוּ עִם־הָאָרֶץ פֶּתַח הַשַּׁעַר הַהוּא בְּשַׁבְתּוֹת וּבְחַדְשֵׁים לְפָנֵי יי. וכתב שם שהיא הקדמה להשתחויה שבברכה הבאה. כמו כן, בין דבריו הביא את המובא בכמה מדרשים ויקרא רבה צו פרשה ז. פסיקתא דר"כ, שובה ישראל): מנין לזה שעובר לפני התיבה שהוא צריך להזכיר עבודה ולשוח. מן הדא ברכתא: רצה יי אהינו ושכון בציון [מהרה] ויעבדוך בניך בירושלים. ומוכיח מזה שגם לפי הנוסח של בעל המדרש הזה אמרו נשתחוה לפניך'.

יש לציין כי בקהלות רבות מעדות המזרח נהוג שבמהלך חזרת הש"ץ עונים הקהל מספר עניות על קטעים מסויימים בתפילה (כמו למשל: על אמירת החזן 'משיב הרוח ומוריד הגשם', עונים הקהל 'לברכה'). אחת העניות הן לקראת סוף ברכת מודים, עונים הקהל תיבות 'חי עולמים'. והנה, בכמה נוסחאות (כמו למשל מנהג כפא וקראסוב) מופיעות במקום זה שתי תיבות אלו. ידידי הגר"א ובר שליט"א איש ירושלים עיה"ק העיר פעם כי כל העניות הנהוגות בקרב עדות המזרח בחזרת הש"ץ הן תיבות המופיעות בנוסחאות שונות. יוצאת מן הכלל היא העניה 'עליהם השלום' הנאמרת לפי מנהגם בברכת אבות.

הזכרת מעין המאורע. בחנוכה ובפורים מוסיפים על הנסים בברכה זו. בירושלמי ברכות פ"ד מבואר וכל דבר שהוא לשעבר אומרה בהודאה. על הזכרת מעין המאורע בחנוכה ובפורים, וכן על אופן ההזכרה נדבר אי"ה במקומו. כמו כן, אחת ההוספות בעשיית היא התוספת וכתוב לחיים, אותה מוסיפים בברכה זו. גם אודותיה נדבר אי"ה במקומה.

מודים דרבנן

בזמן שאומר החזן 'מודים', כורעים עמו הקהל ואומרים נוסח אחר של הודאה הנקרא **מודים דרבנן**, על שם שמורכב מנוסחאות של כמה מרבנן (ווי"א שנקרא כן, כי רבנן היו רגילים לאמרו).

עניינו של מודים דרבנן: כתב האבודרהם: וכשיגיע ש"ץ למודים וכורע, כל העם שוחין ואומרין הודאה קטנה המתחלת כמו כן במודים שאין דרך העבד להודות לרבו ולומר לו אדוני אתה על ידי שליח אלא כל אדם צריך לקבל בפיו עול מלכות שמים ואם יקבל על ידי שליח אינה קבלה גמורה שיוכל להכחיש ולומר לא שלחתי. אבל בשאר התפלה שהיא בקשה יכול לתבוע צרכיו על ידי שליח שכל

אדם חפץ בטובתו ולא יכחיש ויאמר לא שלחתי. והנה, היוצאים ידי חובה בתפלת החזן, גם את ברכת מודים שומעים מהחזן מתחילתה ועד סופה (ובהתאם לריבוי הנוסחאות והמנהגים בשבח זה, לא מסתבר שידעו לומר נוסח כלשהו של מודים). נראה שכוונת האבודרהם לאלה היודעים להתפלל בעצמם, ומאזינים לחזן בחזרת הש"ץ, שזו תפלה שמתפלל בעד העם (אף שבתפלה זו העם יושבים, כפי שמוכח מכמה מקומות).

נענין בדברי רבותינו שבשני התלמודים בעניין זה.

בירושלמי במסכת ברכות פ"א ה"ה:

תנא רבי חלפתא בן שאול הכל שוחין עם ש"צ בהודאה.

ר' זעירא אמר ובלבד במודים. כלומר: רק במודים שוחים עמו, ולא בחתימת הברכה.

רבי זעירא סבר לקרובה כדי לשוח עמו תחלה וסוף: החזן נקרא 'קרובה', ומטעם זה גם הפיוטים הנאמרים בחזרת הש"ץ נקראים 'קרובה' או 'קרובות' על שם החזן הנקרא קרובה (וכמה טעמים נתנו לכך רבותינו. י"א שהוא על שם שהחזן הוא כמו כהן המקריב קרבן הצבור). כלומר: ר' זעירא האזין לחזן מתחלת הברכה עד סופה, כדי לשוח עמו גם בסוף הברכה (אף שהוא עצמו סבר שרק במודים שוחים עם החזן).

מבואר שהקהל כורעים יחד עם החזן. האם אמרו אז שבח כלשהו? מהמשך דברי הירושלמי נראה שלא היה זה מנהג פשוט:

למי שאינו מורגל בלימוד ובלשון הירושלמי, ניתן לשמוע בקו השיעורים (שלוחה 1) פירוש דברי הירושלמי

ר' יסא כד סליק להכא חמתון גחנין ומלחשין.

אמר לון מהו דין לחישה.

ולא שמיע דמר רבי חלבו ר"ש בן ר' יוחנן בשם ר' ירמיה רבי חנינא בשם ר' מיישא

ר' חייא בשם ר' סימאי ואית דאמרין ליה חברייא בשם ר' סימאי

מודים אַנְחָנוּ לָךְ אָדוֹן כָּל הַבְּרִיּוֹת / אֵלֶּיךָ הַתְּשַׁבְּחוֹת / צוּר עוֹלָמִים / חַי הָעוֹלָם / יוֹצֵר בְּרָאשִׁית / מְחַיֶּה מֵתִים

שֶׁהַחַיִּיתָנוּ וְקִיַּמְתָּנוּ וְזָכִיתָנוּ וְסִיעַתָּנוּ וְקִרְבָּתָנוּ לְהוֹדוֹת לְשִׁמְךָ. בָּא"י הַהוֹדָאוֹת.

רבי בא בר זבדא בשם רב

מודים אַנְחָנוּ לָךְ

שָׁאֲנוּ חַיִּיבִין לְהוֹדוֹת לְשִׁמְךָ.

תְּרַגְּמָה שְׁפָתַי כִּי אֶזְמַרְהָ לָּךְ וְנִפְשִׁי אֲשֶׁר בְּדִיֶּיךָ: בָּא"י הַהוֹדָאוֹת.

שתי הנוסחאות הללו פותחות ב'מודים אנחנו לך'. בשתי הנוסחאות הבאות לא הובאו התיבות 'מודים אנחנו לך', אך יתכן שהוסיפו תיבות אלה לפני הנוסח. בשתי הנוסחאות הללו, רוב הנוסח עוסק בעניין הכריעה.

רבי שמואל בר מינא (או: איניא) בשם רבי אחא

הוֹדִיעָה וְשִׁבַּח לְשִׁמְךָ. לָךְ גְּדֻלָּה / לָךְ גְּבוּרָה / לָךְ תְּפָאֲרָת.

יְרַמֵּם יְיָ אֱלֹהֵינוּ שְׂתַסְמְכֵנוּ מִנְּפִילָתָנוּ וְתַזְכֵּכֵנוּ מִכְּפִיתָנוּ.

כִּי אַתָּה סוֹמֵךְ נוֹפְלִים וְיוֹקֵף כְּפוּפִים וְיִמְלֵא רַחֲמִים וְאֵין עוֹד מְלַבְּדֵךְ. בָּא"י הַהוֹדָאוֹת

בר קפרא אמר

לָךְ פְּרִיעָה / לָךְ כְּפִיפָה / לָךְ הַשְּׁתַּחֲוִיָּה / לָךְ בְּרִכָּה *כִּי-לָךְ הַתְּכַרַּע כָּל-לְשׁוֹן:

לָךְ יְיָ הַנֶּדָּר לָךְ וְהַנְּבוּרָה וְהַתְּפָאֲרָת וְהַתְּנַצַּח וְהַהוֹדָה כִּי-כָל בְּשָׂמִים וּבְאָרְצֵי לָךְ יְיָ הַמְּמַלְכָה וְהַמְתַּנְשֵׂא לְכָל | לְרֹאשׁ: וְהַעֲשֵׂר וְהַכְּבוֹד מִלְּפָנֶיךָ

וְאַתָּה מוֹשֵׁל בְּכָל וּבִיָּדֶךָ פֶּתַח וּנְבוּרָה וּבִיָּדֶךָ לְגַדֵּל וּלְחַזֵּק לְכָל: וְעַתָּה אֱלֹהֵינוּ מוֹדִים אַנְחָנוּ לָךְ וְמַהֲלִלִים לְשֵׁם תְּפָאֲרָתֶךָ:

בְּכָל לֵב וּבְכָל נֶפֶשׁ מִשְׁתַּחֲוִים | כָּל עַצְמוֹתַי | הַתַּמְרִנָּה יְיָ מִי כְמוֹךָ מַצִּיל עַנִּי מִחַזֵּק מִמֶּנּוּ וְעַנִּי אֶבְיוֹן מִגּוֹל:

בָּא"י הַהוֹדָאוֹת

המנהג למעשה, מובא בסוף הסוגיה: אמר ר' יודן נהגין רבנן אמרין כולהון. ואית דאמרי או הדא או הדא .

בבבלי הובאו הדברים בסגנון שונה. במסכת סוטה בפרק אלו נאמרין (מ):

בזמן ששליח צבור אומר מודים העם מה הם אומרים

אמר רב

מודים אַנְחָנוּ לָךְ

עַל אֱלֹהֵינוּ עַל שָׁאֲנוּ מוֹדִים לָךְ נוסח הוא דומה למנהגו של רב שהובא בירושלמי.

בירושלמי נוסף גם פסוק מעניין השבח, מה שמצינו הרבה מאד בנוסחאות בני ארץ ישראל.

ושמואל אמר

אֱלֹהֵי כָל בִּשְׂרָא

עַל שָׁאֲנוּ מוֹדִים לָךְ שמואל מוסיף על הנוסח של רב (ה' אֱלֹהֵינוּ אֵהי כָל בִּשְׂרָא).

רבי סימאי אומר

יוֹצֵרְנוּ יוֹצֵר בְּרָאשִׁית עַל שָׁאֲנוּ מוֹדִים לָךְ מוסיף על הנוסח של שמואל.

נהרדעי אמרי משמיה דרבי סימאי

בְּרִכּוֹת וְהוֹדָאוֹת לְשִׁמְךָ הַגָּדוֹל עַל שֶׁהַחַיִּיתָנוּ וְקִיַּמְתָּנוּ

עַל שָׁאֲנוּ מוֹדִים לָךְ

שתי הנוסחאות הללו של רב סימאי קרובות לסגנון של רב סימאי שבירושלמי, אם כי בירושלמי יש הרחבה פיוטית.

רב אחא בר יעקב מסיים בה הכי

וְתַאֲסֹף גְּלִיּוֹתֵינוּ לְחַצְרוֹת קְדֻשָּׁךְ לְשִׁמְרֵךְ וְלַעֲשׂוֹת רְצוֹנֶךָ בְּלִבְּךָ שְׁלָם

עַל שָׁאֲנוּ מוֹדִים לָךְ

אמר רב פפא הילכך נימרינהו לכולהו

רב פפא כדרכו בכמה מקומות, מורה לומר את כל הנוסחאות. כיוצ"ב מצינו אצל עוד אמוראים בתלמוד הבבלי. כפי שראינו לעיל, גם בירושלמי נזכר שהיו שאמרו את כל הנוסחאות, והיו שאמרו רק אחת מהן.

נעמוד כאן על כמה הבדלים בין שני התלמודים:

בירושלמי אמרו: הכל שוחין עם ש"צ בהודאה. לכאורה נראה א"כ כי עיקר העניין הוא הכריעה בזמן שהחזן כורע.

בבבלי אמרו: בזמן ששליח צבור אומר מודים העם מה הם אומרים. לכאורה נראה מכאן שעיקר העניין הוא עצם האמירה.

אמנם, המעיין בשני התלמודים ייווכח כי דיוקים אלו אינם מוכרחים כלל, וזאת מסיבה פשוטה: בירושלמי הובא העניין אגב עניין הכריעות שבתפלה. ומכיוון שכך הביא את הברייתא המדברת על הכריעה. בבבלי הובא העניין לאחר עניין הפסוקים הנאמרים על ידי הקהל בברכת כהנים. שם שאלו 'בזמן שהכהנים מברכים את העם, העם מה הם אומרים', באותו סגנון שאלו אח"כ 'בזמן ששליח צבור אומר מודים, העם מה הם אומרים'.

מהירושלמי נראה כי מנהג האמירה בזמן הכריעה לא היה נפוץ בכל מקום, עד כדי כך שאמורא שהגיע מבבל לא הכיר את המנהג (אם כי, מבואר שתמהו על כך שלא ידע). המנהג לא היה אחיד: היו שאמרו את כל ארבע הנוסחאות, והיו שאמרו רק אחת מהן. אך נראה שבבבל מנהג האמירה היה פשוט לשואל ששאל 'העם מה הם אומרים'. יתכן שבבבל התפשט המנהג מאוחר יותר, ועל כך דברו בבבלי.

הבדל נוסף: בנוסחאות שבירושלמי מובאת חתימה בשם, משא"כ בבבלי. כפי הנראה המנהג הקדום באשכנז היה לחתום בשם כמובא ברוקח. מכיוון שיש מחלוקת בדבר, נמנעו רבים מלחתום בשם, ובסידורים רבים כתבו רק 'ברוך ה' ההודאות', בלי שם (אגב, כך עשו גם בחתימת ברכת בורא נפשות ועוד). והנה, בבבלי גם לא אמרו שלא לחתום כן, לכן אין הנהגה כזו נחשבת סתירה מהבבלי.

דבר בעתו

בירור מנהגים הנהוגים בזמנים שונים

חדש סיון חלק ב' מאחרי חג השבועות

שב"ק פרשת נשא שבת אחר שבועות

שחרית. בברכות ק"ש אומרים פיוטים מעניין מתן תורה. 'אהבה' לפרשת נשא **אשר יחדיו** בעניין ברכת כהנים.

יבנה המקדש
משמרת כהונה: **דליהו**. משמרת לווייה: **מחזיאות**.
שיר של מוסף: **לו חכמו**. ביה"ע: **מי כמכה**.
משניות מסכת שבת: **פרק כג**.

שב"ק פרשת בהעלותך

אומרים 'מאורה' **אשר יצר אור וצר** מעניין המנורה ונר מערבי:

יבנה המקדש
כהונה: **מעזיהו**. משמרת לווייה: **רוממתי עזר**.
שיר של מוסף: **כי ידין**. ביה"ע: **הבאר**.
משניות מסכת שבת: **פרק כד**.
נשלם סדר כ"ד משמרות,
יהי רצון שנזכה במהרה לראות
כהנים בעבודתם ולויים בשירים ובזמרים

תענית כ' סיון

ביום זה חלו פרעות רבות במשך השנים, ומספר פעמים נקבע לתענית בהרבה קהילות. עיי' עלון אשתקד. בקהילתנו נקבע כי עורכים היום **יזכור** במקום בחג השבועות. #

על ביטול כל התעניות הללו בדורנו, כתבתי כבר בעבר. ניתן לשמוע גם בקו השיעורים.

פרשת שלח

אומרים 'אהבה' **שש מאות**. עניין הפיוט: הלכות צצית.

יבנה המקדש
מתחיל מחזור חדש של כ"ד המשמרות
משמרת כהונה: **יהוירב**. משמרת לווייה: **יוסף**.
שיר של מוסף: **האזינו**. ביה"ע: **אז ישיר**.
משניות מסכת שבת: **פרק א**.

ש"ס: **בניין זה מוקלטת הערה או הרחבה בקו השיעורים: 0773541079**. כמו"כ אשתדל בל"נ להקליט הודעות (ההודעה עצמה לא תושמע בקו).
ש"ס: **בניין זה מוקלטת הערה או הרחבה בקו השיעורים: 0773541079**. כמו"כ אשתדל בל"נ להקליט הודעות (ההודעה עצמה לא תושמע בקו).

פרשת קרח
מברכין חדש תמוז

ברכת החדש. יחדשהו בנגון נבחר, לא של אבלות. עיי עלון אשתקד.
יבנה המקדש משמרת כהונה: **ידעיה**. משמרת לווייה: **גדליהו**.
 שיר של מוסף: **זכור**. ביה"ע: **מי כמכה**.
 משניות מסכת שבת: **פרק ב**.

לצערנו, לא עלה בידינו לפרסם בעלון זה את שאר המדורים הקבועים. עניין זה יושלם אי"ה בעלון הבא

זמני התפילות בקהילתנו
ק"ק עדת יראים-אושטרייך מודיעין עילית
נתיבות המשפט 111 ב'

משמרות הכהונה והלויה על פי חשבונו של מורנו הגר"י שווארץ שליט"א.
 רשימת המשמרות מופיעה גם בלוח/ספר דבר בעתו של הגר"מ גנוט שליט"א

יום חול	זמני התפילות לחדש סיון (ח"ב מאחרי חג השבועות)							
	שחרית	מנחה	ערבית	כהנים	לוויים	מוסף	ביה"ע	מסכת שבת
7:30	6:55	8:30	8:10	דְּלִיָּהוּ	מִחְזִיאוֹת	ל	מי כמכה	כג
7:35	7:00	8:30	8:15	מַעֲזִיָּהוּ	רוֹמְמְתֵי עֶזְרָא	ך	הבאר	כד
7:35	7:00	8:30	8:15	יְהוֹרִיב	יוסף	ה	אז ישיר	א
7:35	7:00	8:30	8:15	ידעיה	גדליהו	ז	מי כמכה	ב

יום חול	זמני התפילות לחדש תמוז							
	שחרית	מנחה	ערבית	כהנים	לוויים	מוסף	ביה"ע	מסכת שבת
7:35	7:00	8:30	8:15	ידעיה	גדליהו	ז	מי כמכה	ב
7:35	7:00	8:30	8:15	חָרָם	זָכוֹר	י	הבאר	ג
7:35	7:00	8:30	8:15	שַׁעֲרֵים	יִצְרֵי	ו	אז ישיר	ד
י"ז בתמוז אם חלילה לא נזכה עדיין לבניין ביהמ"ק								
7:35	6:55	8:30	7:00	פנחס	מלכיה	ל	מי כמכה	ה
7:30	6:55	8:30	8:10	מטות מסעי	מִיָּמֵן	ך	הבאר	ו

(* בהודעה נפרדת

זמני תפילות קבועים

תפלת ערבית לעולם סמוכה לתפלת מנחה, למעט מוצש"ק, מוצי"ט וליל יו"כ.
מנחה וערבית יום חול: 15 דקי לפני השקיעה * **מנחה עש"ק** וכן **מנחה של שב"ק**: 50 דקי לפני השקיעה. **שחרית של שב"ק**: 8:30.
ערבית מוצש"ק: 25 דקי לאחר השקיעה. * **מנחה של תענית**: 50 דקי לפני השקיעה.
שב"ק: שתיה חמה לפני התפילה * קידושא רבא לאחר התפילה, עם שיעור משניות מסכת שבת * סעודה שלישית *
 אוריה חמה ונעימה * תכניות לילדים * **עזרת נשים פתוחה בכל התפילות (גם ביום חול)**

להערות והארות בענייני העלון: **יחזנת נוימן** קצות החשן 9/6 מודיעין עילית. 0527167567. דוא"ל: yn0527167567@gmail.com
 ניתן לתרום (גם הנצחות לע"נ, להצלחת, וכד') בעמדות **נדרים פלוס**: 'עדת יראים-אושטרייך' לשונית 'תרומות עבור קונטרסים וחיבורים'

חדש!!! קו השיעורים התורה והמצוה השלמה והרחבה למאמרים המתפרסמים בעלון 0773541079. הקו יתעדכן אי"ה מדי יום ב' וה'
